

MIJA MRČUN,
25-LETNA KMETICA:

»Ne jokamo nad usodo«

Če hočete poklepetati z Mijo Mrčun, jo nikar ne iščite doma, v Šentjakobu 9 pri Moravčanovih! Ta čebelica je redkokdaj v hiši. Laže jo boste našli na njivi, vrtu ali na ljubljanskem trgu.

Morda je doma navsezgodaj, samo toliko, da nakrmi in pomolze krave, nasuje piče perutnini in seveda obleče in nahrani troje otročičkov: 3-letnega Andreja in 7-mesečna dvojčka Tatjano in Tomaža. Potlej prepusti gospodinjstvo tašči Mariji in se z možem Francem odpravi na polje, kjer ostane kar do mraka.

»Brez dela ni jela,« modruje Mija, vesela in vselej nasmejana, ko smo se z njo in Francem začela pogovarjati na njivi »pod Ježo«. V gajbico sta nabirala plodove svojega napornega dela: solato, redkvice, špinačo...

»Zgodaj zjutraj grem na trg, da vse to prodam. Rabimo denar za blago, katerega sami ne proizvajamo,« doda Mija. Končala je dveletno kmetijsko-gospodinjstvo šolo v Celju leta 1974. Pet let kasneje se je poročila z mladim in obetajočim gospodarjem na kmetiji Moravčanovih, s simpatičnim Francem, ki je svoje ime in lepo posestvo nasledil po očetu.

»Imamo sedem hektarov svoje zemlje in šest hektarjev v najemu. V hlevu, ki smo ga pred kratkim obnovili, redimo 20 krav in pitancev. Dva traktorja s priključki nam olajšata napore, vendar ni lahko biti kmet,« se potoži Franc in doda:

»Mija in jaz ne poznavamo počitnic, ne pozimi ne poleti. O morju samo sanjarimo. Kdo bi nam pazil na živino in imetje? Mati je stara, skrbi lahko samo za hišo in otroke.«

»Berem zadnjič v časopisu,« se zresni Mija, da bo nam kmetom v letu 2000 strašansko lepo. Vse bo na nekakšne »knofe«: zaželiš, pritisneš in kot po tisti: »Mizica pogrnj se!« je vse pred tabo... A rečem vam, tako že ne bo. Ta zemlja je še kako odvisna od muhavosti vremena. Ne more dati mnogo več, kot daje zdaj, tudi krava ne more dati veliko več mleka, kot ga že daje. Na eni strani rastejo cene umetnim gnojilom, nafti in materialu, ki ga kupujemo, na drugi strani pa zaostajajo cene koruze, krompirja, zelja... Zdj pa zdrži to neskladje na škodo kmeta!«

Toda ne Mija ne Franc se ne pritožujeta zaradi tega. Pravita, da ne želita jokati nad svojo usodo. Ker vse le ni tako črno, kot je videti na prvi pogled. Tudi mnogo lepega je. Sam si svoj gospodar, kar posejše, to požanješ. Vselej si na čistem zraku. No, bolj ju moti to, da se na račun urbanizacije Ljubljane uničuje obdelovalne površine. Omenita sta tovarno Belinko, ki se želi nekega dne razširiti tudi na njuno posestvo. Razumeta, da mora tudi ta tovarna živeti in napredovati, če želi obstati. Pravita: v nju bomo svoje osebne interese podredili splošnim, vendar ne za vsako ceno.

Lepo je, vidite, v naši domovini biti – kmet. Mlad in zdrav, kot sta Mija in Franc. Samo mnogo volje in odločnosti je treba, pa se obdržiš neke na robu Ljubljane, ki se nezadržno širi, število meščanov pa neprestano raste. In vso to množico ust je treba nahraniti. Kdo drug jih bo, če ne Mija in vsi drugi, ki jim je obdelava zemlje prva naloga?

BORIS KRIVIC,
29-LETNI STROJNI
INŽENIR

Znanstveno delo je skupinsko

Ste se že pogovarjali z mladim izumiteljem? Tole droben utrinek vam bo mogoče pokazal, kako nastajajo nove stvari. »Za novost, ki je ne bi poznali še nikjer na svetu, pravzaprav ne gre,« pravi samokritično BORIS KRIVIC, devetindvajsetletni diplomirani inženir strojništva, zaposlen v IMP-jevi Programsko razvojni službi za aklimatizacijo.

Boris je sodeloval pri razvojni nalogi s področja energetike – pri izdelavi evaporativnega hladilnika fluidov. »Znanstveno delo je danes skupinsko,« pravi Boris. Tudi pri izdelavi evaporativnega hladilnika je sodelovalo več strokovnjakov, predvsem z ljubljanske strojne fakultete.

»Takšen hladilnik bo uporaben v industriji za tehnološko hlajenje vode, hladilnih olj in drugih medijev,« razlaga Boris. »Podobne naprave v svetu že obstajajo, na primer v Združenih državah Amerike, vendar je področje še zelo neraziskano. Zato smo se morali opirati samo na svoje znanje, meritve in zaključke.« Boris je za evaporativni hladilnik fluidov projektiral merilno progo, toplotno postajo in celotno konstrukcijo naprave. Njegovo delo bo kmalu zagledalo belo luč dneva, saj bo evaporativni hladilnik začel izdelovati eden izmed IMP-jevih tozdog.

S čim pa se Boris, ki je zaposlen že šest let, ukvarja takrat, ko ni v službi? Z družino, seveda. Sezidal si je lepo hišo v Dravelski gmajni. Njegov sin bo šel letos v prvi razred osnovne šole. Boris pa namerava zdaj študirati naprej, ob delu seveda.

Najbolj ga zanima energija, saj je bo, kot meni, zmeraj manj. »Leta 2000 bo zmanjkalo tudi hrane, ne le energije,« pravi Boris. Pri IMP-ju so se problema energije lotili pravočasno in načrtno. Že zdaj se uspešno spoprijemajo z izkoriščanjem sončne toplote.

»Sonce nas sicer ne bo povsem rešilo, bo pa pomemben prispevek k varčevanju in izkoriščanju tudi tistih naravnih virov, ki smo jih zdaj zanemarjali,« je menil naš sogovornik.

Borisa se za podiplomski študij odpirajo v združenem delu široke možnosti. Industrijsko montažno podjetje bo kmalu kupilo nove merilne instrumente, tako da bodo lahko povsem samostojno raziskovali.

DARKA PETANČIČ,
23-LETNA UČITELJICA

»Tršica, ali lahko ...«

Z otvoritvijo nove osnovne šole Milana Šuštaršiča je začela zahtevno, vendar lepo delo v prosveti tudi Darka Petančič. 23-letno dekle ima že zdaj pri delu z mladino toliko izkušenj, kot da že več desetletij v labirintih življenja odkriva njegove tajne.

Z materjo Slavko, nosilko Spomenice 1941, živi v Šarhovi 14. V krajevni skupnosti Brinje malokdo ne pozna Darke in njene aktivnosti. Saj je že 12 let tabornica, vodnica je v odredu Bičkove skale, aktivna mladinka, od svojega 17. leta je članica ZK.

Darka je razredna učiteljica v 2. b. Ko se pogovarjamo v pisarni pomočnice ravnatelja, nas pogosto prekinjajo, kot da brez Darke ne zdržijo niti pet minut...

»Tršica, ali lahko«, pokuka neka glavica.

»Ja, Mojca, lahko ...«

Darka je mentorica pionirskega odreda, katerega člani so vsi učenci in učence (razen tistih iz osmih razredov). Ker 762 jih ima pionirske rutice.

»Izkušnje iz dela v taborniški organizaciji so zelo koristne. Od akcije za čiščenje okolja, pripravljanja šolskih prireditev, do radijskega programa in izdajanja šolskega glasila – vse to je delo pionirskega odreda.«

– Zakaj ste izbrali prav prosvetni poklic?

»Že od nekdaj imam rada otroke. Lepo je delati z njimi. Iskreni so in vselej povedo tisto kar mislijo, za razliko od odraslih. Kot razredničarka imam v štiriletnem šolanju najmlajših možnost, da jim vsadim ideje samoupravnega socializma, z enostavnimi besedami, kakršne razumejo. Rada jih imam in upam, da me imajo tudi oni radi. V razredu je 12 deklic in 14 dečkov, med njimi je 9 odličnikov. Živahni so, vendar marljivi, poslušni.

Darka svojim učencem, čestokrat z velikim ponosom pripoveduje o svojih srečanjih s Titom. Kar desetkrat je imela priložnost – posredno ali neposredno – biti s tem velikanom naše revolucije. Najbliže je bila leta 1974 v Kumrovcu, ob otvoritvi doma borcev in mladine Jugoslavije. Naslednje leto je bila na paradi v Beogradu, v ešalonu tabornikov. Tito je enkratna osebnost, neponovljiv je, pravi Darka. Takega tudi predstavlja otrokom.

– Poglejmo še v prihodnost. Načrti, želje, Bežigrad...

»Te dni sem naredila strokovni izpit za razredni pouk. Ob delu želim študirati pedagogijo. Čestokrat sem sanjalarila o Titovi cesti za Bežigradom, kjer bi se mogla neovirano voziti s kolesom, brez nevarnosti, da me povozijo avto. Za leto 2000 želim, da bo ta cesta samo avenija za sprehode in kolesarjenje. In da ljudi ne bi več tlačili v velike bloke, v gajbe, ampak v bolj humane zgradbe in naselja.

SONJA LEBEDINEC,
22-LETNA ŠTUDENTKA
FOTOGRAFIJE

Ko ptičica na tuje gre ...

Lansko jesen se je Sonja Lebedinec odpravila študirat umetniško fotografijo v Prago.

Zakaj na tuje? smo povprašali Sonjo, ki se je pred dvema letoma izučila za fotografirno na sedanji Srednji šoli tehniških strok in osebnih storitev za Bežigradom – takrat še Centru strokovnih šol. »Pri nas enostavno ni mogoče študirati fotografije na višji ali visoki stopnji,« pravi Sonja, ki je že pri svojih dvajsetih letih odločena, da bo postala umetnica.

Sonja se je takoj po končani šoli zaposlila pri Novi v Ljubljani, ki ima daljši naslov Podjetje za proizvodnjo in načrtovanje ekonomske propagande ter servisiranje foto in biro tehnike. Delovna organizacija ji tudi plačuje študij na tujem; združeno delo jo torej potrebuje.

Sonja dobi 7.200,00 dinarjev štipendije na mesec, potem dajo še starši kak dinar, pa gre. Študentski žep je povsod na svetu plitev. »Z malo denarja lahko prav tako prijetno živiš,« pravi Sonja, »v tem je včasih tudi čar.« Sonjo bolj kot denar in študij muči domotožje, zato smukne v belo Ljubljano, kadar le more. Tu živijo njeni prijatelji, ki, če ne drugega, govorijo isti jezik kot ona. »Sicer pa je tudi v Pragi precej Jugoslovancev,« pravi Sonja. Študirajo predvsem filmsko režijo, kamero in dramaturgijo. Praška šola je izučila že nekaj dobrih jugoslovanskih filmskih režiserjev.

Sonja namerava sošolcem v kratkem predstaviti svojo domovino. »Da bodo videli, kako lepo je naše morje,« pravi in premišljuje, kako bi za dan mladosti veliko raje smuknila na Jadran kot pa študirat.

Meseca maja, ko življenje na vsakem koraku brsti, zeleni in poje, pogovor nehote nanese na mladost. Sonja si vsako leto znova želi ustaviti čas in ujeti v objektiv svojega fotoaparata, ki ga vedno nosi s seboj, ta pomladni utrip.

»Življenje pa gre, hočeš nočeš svojo pot naprej in če takole pomislim, imam raje stare stvari,« modruje Sonja. »V sebi nosijo delček preteklosti, neko davno sporočilo, in čas, ki si ga tako želimo ustaviti.«

KREŠO KADIJA,
28-LETNI JEDRSKI FIZIK

Vodi desetino in atome

»Mladi ljudje imajo veliko energije, delovne in intelektualne, je poudaril deseter JLA Krešo Kadija. Uporabiti to energijo tako, da bomo kar najbolj koristili naši socialistični samoupravni skupnosti, pri krepitvi te skupnosti, bratstva in enotnosti, gospodarske in obrambne moči naše države – to je cilj nas mladih.«

Krešo je diplomiran inženir fizike. Do odhoda v JLA je delal kot jedrski fizik v inštitutu Rudjer Bošković v Zagrebu. V glavnem se je ukvarjal s problemi nevtronske dozimetrije in jedrskimi reakcijami.

Priznal nam je, da je najraje doma, v družinskem krogu, z ženo in malo Ano. V prostem času se ukvarja s športom in rekreacijo, saj je bil deset let aktivni rokometaš.

Seveda mu v JLA življenje v uniformi teče čisto drugače. Od prvega dne je zgleden vojak. Starešine v vojašnici so ga hitro opazili in brkati vojak se je znašel na tečaju za komandirje oddelkov; tečaj je končal z odličnim uspehom.

»Zdaj sem na splošni srednji vojaški šoli Franc Rozman – Stane, kjer trenutno nadomeščam bolnega profesorja za kemijo in tehnologijo materiala.«

Tudi vzgojno delo Krešo uspešno opravlja. Ob kemijskih analizah ne pozabi svojim učencem, bodočim oficirjem, reči kakšno besedo tudi o vlogi mladih v družbenopolitičnem življenju:

»Predvsem morate zavestno izvrševati delovne naloge, zdaj v šoli in potem v enotah pri delu z vojak. Aktivno se vključite v vse oblike družbenopolitičnega življenja na terenu. Predvsem pa ne pozabite na ljubezen do domovine, na negovanje bratstva in enotnosti in na obrambo države.«

O možnostih za uveljavitev vojakove osebnosti Krešo pravi:

»Prvi cilj nas vojakov je, da osvojimo čim več vojaško-strokovnega znanja. Nikoli naj ga ne uporabimo! Vojaški kolektiv je Jugoslavija v malem. Mlad človek je obkrožen s tovariši iz vseh krajev naše države in tu se, kot nikjer drugje, občuti smisel za skupnost in prepričanje, kako smo, ob razlikah v govorici, kulturi in podobno, vendarle trdno povezani. Mladi v JLA imajo široke možnosti za uveljavitev pri pouku in seveda pri nešteti drugih aktivnostih.

Kakšno vidite našo občino v letu 2000? vprašamo mladega znanstvenika.

»Mislim, da bo atomska centrala v Dolskem zelo spremenila življenje krajanov ob Savi. Toda še vedno ne bomo imeli dovolj energije, tudi s prometom in hrano bodo težave. Vendarle pa bomo živeli bolje kot zdaj. Želim, da bežigradska občina ostane tako zelena kot je zdaj, polna mladosti in čudovitih ljudi, ki bodo živeli v miru in sreči.«

ALENKA MARKUŽ,
24-LETNA
PROFESORICA

Jezikovna kultura peša

Če bi Alenka Markuž iz Savskega naselja mimogrede srečali na ulici, bi težko uganili, da je že profesorica. Lani je diplomirala na oddelku za slavistiko Filozofske fakultete in takoj odšla »s trebuchom za kruhom«.

»V Ljubljani je zelo težko dobiti službo,« pravi Alenka in ve, da ni povedala nič novega. Zato sploh ni oklevala, ko je izvedela za prosto delovno mesto profesorice slovenskega jezika na Gradbenem šolskem centru Borisa Kraigherja v Mariboru, čeprav je zaposlitev le začasna.

Alenka smo pravzaprav obiskali zato, ker je februarja letos prejela Prešernovo nagrado Filozofske fakultete v Ljubljani za raziskovalno nalogo z naslovom »Slovenski jezik med narodnoosvobodilno borbo.« To je skupinsko delo, ki ni bilo namenjeno tekmovanju za nagrado, hiti pripovedovati. »Skupaj s kolegico Polono Starmanovo sva si to zanimivo temo izbrali za diplomsko nalogo.

S Polono sva v vojaškem arhivu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja pregledali nekaj tisoč originalnih dokumentov, predvsem različnih dopisov med štabi in bataljoni med vojno. Izmed vseh teh sva izbrali 200 jezikovno najbolj zanimivih in v sklopu splošne raziskave: Kultura med narodnoosvobodilno borbo in s pomočjo profesorice dr. Brede Pogoreličeve ugotovljali kako sta vojna in podružbljanje oblasti vplivala na slovenski jezik. Prej na primer slovensčina ni poznala vojaških izrazov. Očitna je tudi demokratizacija jezika, saj je bilo vse, več ljudi, ki so ne glede na svojo predhodno izobrazbo pisali zapisnike, dopise, poročila, povelja, odredbe, navodila, okrožnice, čestitke, zahvale, in resolucije. V njih sva s Polono ocenjevali predvsem besedje in skladnjo.

»Jezik je živ,« pravi Alenka, »in samo naši jezikovni kulturi moramo pripisati njegov razvoj. Ta kultura pa je zadnje čase med srednješolci vse slabša.« Mogoče tudi zaradi preobsežnih učbenikov. V prvem letniku jih namreč uporablja Alenka za svoje poučevanje kar pet hkrati, ki imajo vsi skupaj okoli 600 strani.

Alenkin prvošolci so za slovensko šolsko nalogo pisali o maju. Pisali so o Titu, mladosti, ljubezni in pomladi. Tudi sama se, čeprav je na šoli »ta stara«, še vedno počuti kot ena izmed njih.

Besedilo in slike:
VIDA PETROVČIČ
IVAN ŠUČUR